

La llengua catalana, convidada d'honor a Expolangues París (febrer de 2010). – Entre el 3 i el 6 de febrer, el català va esdevenir protagonista de la 28a edició del *Salon Expolangues* de París, amb «le catalan, invité d'honneur» i sota el lema «La langue de 10 millions d'Européens», reproduït als cartells oficials de la fira, a les portades del *Catalogue officiel* i del *Programme des conférences et des animations*, però també a tots els baixadors del metro de París, amb cartelleres de grans dimensions als plafons publicitaris.

Una de les icones que caracteritzava l'estand de 100 m² de la llengua catalana en aquesta fira internacional de productes lingüístics i d'aprenentatge de llengües fou el logotip conformat pel mapa del domini lingüístic amb un segon lema «La douzième langue la plus parlée en Europe», il·lustrat amb la definició de l'entrada *català* del diccionari *Petit Robert de la langue française*: «**Catalan** [katalā] n. m. LING. *Le catalan* : langue romane parlée en Catalogne, aux Baléares et autour de Valence, ainsi que dans le Roussillon». A aquesta definició, més enllà d'imprecisions geogràfiques, naturalment mancaven Andorra i l'Alguer (per això al disseny s'hi llegia un afegit amb traç de retolació manuscrita: « + **Andorre** / + **Alghero** (*Sardaigne*) / + » (tots dos lemes sobre el català configuraven, a més, anvers i revers, respectivament, de les aprox. 20.000 bosses de mà que es van distribuir entre tots els assistents a la fira).

Una altra imatge sòlida del català a Expolangues la constituïen els logotips de totes les institucions públiques dels territoris de parla catalana que presidien l'estand de la llengua catalana, totes elles agrupades sota la Fundació Ramon Llull: els governs d'Andorra, de la Generalitat de Catalunya i de les Illes Balears; el Consell General dels Pirineus Orientals, el Municipi de l'Al-

guer i la Xarxa de ciutats valencianes Ramon Llull; a més de la Xarxa Vives d'Universitats, que agrupa les 20 universitats dels territoris de llengua catalana. Totes aquestes institucions aixoplugades sota la coordinació tècnica de l'Institut Ramon Llull, amb la col·laboració del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa i de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya; la Conselleria de Presidència del Govern de les Illes Balears; i la pròpia Xarxa Vives d'Universitats.

En aquest sentit, cal remarcar que totes les institucions públiques que conformen la Fundació Ramon Llull, que té per objecte la projecció internacional de la llengua catalana, el 21 de gener en un acte celebrat a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans havien signat el manifest «El català, llengua de 10 milions d'europes», per reforçar, amb un missatge clarament reivindicatiu en el context de la Unió Europea, la significació de la presència de la llengua catalana com a llengua convidada a Expolangues. En aquest document es llegia, entre altres aspectes descriptius de la vitalitat de la llengua, que «El català és la 12a llengua europea més parlada, més que el suec o el danès, no cal dir que més que el finès, el maltès, el gaèlic, l'estonià, el letó, el lituà o l'eslovè, i gairebé tant com el grec o el portuguès. Tanmateix, el català no gaudeix, encara, d'un estatus d'oficialitat plenament reconegut en tota l'arquitectura institucional de la Unió Europea».

A més de presentar el català com a llengua de quatre estats europeus i com la 12a llengua més parlada a la Unió Europea, l'estand difonia la imatge d'una llengua ben present a internet (de fet, la 26a llengua més present a la xarxa virtual), l'única amb domini propi *.cat* (d'ací el missatge a tall d'invitació «Surfez en catalan, la seule langue à avoir son propre domaine sur internet!»), amb mètodes d'aprenentatge i recursos *on-line* com el *parla.cat* i *intercat.cat*, una llengua que es pot aprendre a 19 universitats franceses (en una xarxa de més de 160 universitats d'arreu del món amb estudis catalans)... I, al capdavant, «Le catalan, une langue pour vivre!», com deia un altre dels eslògans de l'estand, per reforçar el caràcter de llengua habitual en tots els àmbits de la societat.

La fira Expolangues, organitzada pel Groupe l'Étudiant, amb el suport de TV5 Monde (que va difondre per tot el món el vídeo promocional de la fira protagonitzat per l'actor Sergi López presentant el català —la seva llengua materna— com la «langue invitée d'honneur» a Expolangues 2010), va comptar amb el parlament d'obertura de Frédéric Mitterrand, ministre de Cultura i de Comunicació del govern francès, acompanyat dels parlaments de Jaume Bartumeu Cassany, cap del govern d'Andorra i president de la Fundació Ramon Llull; Josep-Lluís Carod-Rovira, vicepresident de la Generalitat de Catalunya i president del Consell Rector de l'Institut Ramon Llull; Albert Moragues i Gomila, conseller de la Presidència del govern de les Illes Balears i president del Consell de Direcció de l'Institut Ramon Llull; Josep Bargalló, director de l'Institut Ramon Llull; Marcel Mateu, president de la Comissió de Catalanitat i patrimoni del Consell General dels Pirineus Orientals, i Marco Tedde, síndic de l'Alguer.

Dins el programa de conferències i actes paral·lels que l'Institut Ramon Llull oferia, hem de destacar la taula rodona «Les langues “locales” dans les sociétés multilingues: le cas catalan», amb la participació de Xavier North, delegat general de la llengua francesa i de les llengües de França del Ministeri de Cultura francès; Allan Wallon, representant a París de la Direcció General de la Traducció de la Comissió Europea; Bernat Joan, secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya; Margalida Tous, directora general de Política Lingüística del govern de les Illes Balears; i Joan Sans, director general de Promoció Cultural i de Política Lingüística del Govern d'Andorra. En aquest debat, el paper que l'Estat francès atorga al català com a llengua de França fou un dels aspectes controvertits dins el marc legal republicà, que contrastava amb l'esforç de normalització i d'oficialització de l'aranès a Catalunya, com féu notar Bernat Joan. Tot plegat en el context de la Unió Europea que «compte 23 langues officielles; quelques autres 60 langues sont parlées historiquement sur son territoire, auxquelles il faut ajouter encore des centaines de langues

de communication entre communautés immigrées», en un moment en què «les directives européennes prônent la maîtrise d'au moins trois langues, ceci est déjà une réalité pour une bonne partie de la population européenne» i «à l'heure où la "globalisation" tourne à la "glocalisation" par la découverte, l'accès et la possibilité de développer des échanges de toute sorte (économiques comme de connaissances) avec la moindre structure sociale dans un monde plus divers que jamais, cet atout n'est pas à négliger».

En l'àmbit de la filologia, hi va haver l'aportació de Joan Veny i de Joan Martí i Castell, amb la conferència «Unité et diversité de la langue catalane: le *Petit Atlas Linguistique du Domaine Catalan*», amb presentació de Josep Bargalló, director de l'Institut Ramon Llull. Joan Martí i Castell, en qualitat de president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, féu una exhaustiva presentació dels projectes i publicacions sota el segell de la Secció Filològica, tot explicant el rol normativitzador de l'IEC com a acadèmia de la llengua catalana (de fet, així hom presentava l'IEC a l'estand del català: «Académie de la langue catalane»); al seu torn, Joan Veny i Clar, com a director de l'*Atlas linguistique del domini català*, presentà molt didàcticament i amb profusió d'exemples comentats els treballs geolingüístics de l'IEC, i molt especialment el *Petit Atlas*, «ouvrage innovateur, de caractère divulgateur et en même temps d'une grande rigueur scientifique, montre la distribution géographique des mots, des sons et des formes ainsi que leur histoire». Veny presentà la variació del català «en fonction de l'espace, en montrant quelles sont les aires archaïques, les influences des langues voisines (occitan, aragonais, castillan) et du substrat arabe, le poids des croyances et de la créativité populaire, le rapport entre langue historique et langue standard».

A proposta de la Xarxa Vives d'Universitats, fou molt seguida la conferència de Carme Junyent (Universitat de Barcelona) «Sois linguistiquement durable», amb presentació de Conxa Planas (Universitat de Barcelona), a l'entorn de l'ecologia lingüística, «dans le monde on parle entre 4.000 et 6.000 langues, dont selon les estimations les plus optimistes 50 % sont en danger de disparaître dans les prochains cent ans et 96 % sont parlées par seulement 4 % de la population mondiale» i en un context en què «le nombre de parlants est un facteur important, mais n'est pas dans tous les cas un bon indicateur de la santé d'une langue». Junyent exposà la complexitat de les condicions que asseguruen la vitalitat d'una llengua, a partir del decàleg *Sigues lingüísticament sostenible* elaborat per GELA (Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades), «celles-ci étant la conjonction du support institutionnel, de l'utilité de la langue dans la sphère économique du pays et de son utilisation dans les médias mondiaux, avec le sentiment de fidélité des parlants envers leur langue et la considération qu'ils en ont en tant que symbole identitaire comme facteurs autant ou plus essentiels». Una invitació, doncs, a esdevenir un estudiant «linguistiquement durable»: «Il estime la diversité, parce qu'il est une personne libre et il sait que la liberté implique ne pas renoncer à être qui l'on est. Il estime le savoir, parce que celui-ci le rend plus libre et humain. L'étudiant linguistiquement durable est conséquent, et donc il a un comportement linguistique en faveur des personnes, de la diversité et du savoir».

Tractant-se d'una fira d'eines i materials per a l'aprenentatge de la llengua, no hi podia faltar una presentació del *Parla.cat*, l'eina multimèdia d'accés lliure o tutoritzat administrat de manera coordinada per la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, l'Institut Ramon Llull i el Consorci per a la Normalització Lingüística, amb cursos que «s'organisent selon quatre niveaux d'apprentissage : basique, élémentaire, intermédiaire et perfectionnement, correspondant aux niveaux A2, B1, B2 i C1 du Cadre européen commun de référence pour l'apprentissage des langues». Amb el lema «*Parla.cat*: une méthode innovatrice pour apprendre le catalan à travers Internet», la presentació anà a càrrec de Paquita Sanvicén, directora de Planificació i Promoció de la Secretaria de Política Lingüística, i Montserrat Montagut, directora tècnica del *Parla.cat*, amb moderació d'Apelles Carod-Rovira, delegat del Govern de Catalunya a França, que des-

tacaren que el mètode «offre un environnement de formation moderne et attractif qui exploite au mieux les technologies de l'information et de la communication, tout en permettant un apprentissage collaboratif».

Martí Domínguez i Romero, director de la revista *Mètode* (Universitat de València) i Josep Ribas i Seix, director general d'Universitats del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa de la Generalitat de Catalunya, van presentar la taula rodona «Catalan, langue de science», amb l'objectiu «de présenter et de débattre les models de coexistence entre langues minoritaires et les nommées langues franques dans le cadre scientifique» i per mostrar «comment une langue minorisée se développe dans un cadre universitaire important tel que celui formé par les universités et les centres de recherche des territoires catalanophones, regroupés dans le Réseau Vives d'Universités».

Més a l'entorn de la tasca que desenvolupa l'Institut Ramon Llull a les universitats de fora del domini lingüístic, la taula rodona «Les études catalanes en France» va comptar amb la participació de Mònica Güell, directora del Centre d'Études Catalanes (Université Paris-Sorbonne), Denise Boyer, Premi Internacional Ramon Llull 2009 i exdirectora del Centre d'Études Catalanes fins a mitjan 2009, i Michel Bourret, president de l'Association Française de Catalanistes, amb moderació d'Andreu Bosch i Rodoreda, director de l'Àrea de Llengua i Universitats de l'Institut Ramon Llull. Avui, 19 universitats franceses ofereixen estudis catalans, 13 de les quals amb suport de l'Institut Ramon Llull, algunes de les quals amb una tradició de molts decennis. Bourret, amb intervencions més enfocades a la planificació del futur d'aquests estudis, va apellar a l'adaptació de la metodologia d'aprenentatge i de didàctica a l'ús de les TIC i a l'adscripció dels estudis catalans a altres disciplines més enllà de la tradició filològica i romanista on s'han inserit fins ara. «Si la discipline d'attachement continue à être dans la plupart des cas la linguistique, la littérature ou la civilisation, d'autres possibilités se développent concernant les LEA : La croissance constante des échanges Erasmus éveille l'intérêt et fait constater la pertinence d'une connaissance du catalan dans les universités françaises d'origine pour une meilleure approche du marché de formations universitaires dans l'aire culturelle catalane, qui compte 20 universités agroupées dans le Réseau Vives», afirmà Bourret.

Coorganitzada per Unió Llatina a França i per l'Institut Ramon Llull, també interessant fou la taula rodona «L'intercomprension en langues romanes. Le catalan dans les approches plurilingues de l'enseignement des langues». Els diversos mètodes multimèdia d'intercomprensió en què també participa el català foren presentats per Manuel Tost (Universitat Autònoma de Barcelona), que destacà que «l'intercomprension présente non seulement l'avantage de traiter toutes les langues sur un pied d'égalité, dans une même famille de langues, mais elle permet aussi aux langues de servir de passerelles les unes pour les autres; mettant en avant la parenté qui existe entre elles et se valorisant ainsi les unes les autres». Àngels Campà va descriure *Itinéraires romans*, «didacticiel en ligne de l'Union Latine, pour enfants et adolescents, de 9 à 12-13 ans»; Franz-Joseph Meissner, presentà *EuroComRom*, «une méthode complète élaborée par des universitaires allemands»; Encarnación Carrasco parlà de *Galanet*, «la plate-forme interactive de formation qui vient de s'ouvrir au catalan et au roumain, en ajoutant des ressources spécifiques pour ces deux langues à celles qu'elle intégrait déjà»; Èric Martín presentà el mètode *FondelCat*, «un didacticiel en ligne pour l'accès au catalan dans une perspective intercompréhensive»; i, finalment, Enric Serra ho féu amb *Argumenta*, «ensemble de ressources pour améliorer les compétences linguistiques et communicatives dans le domaine académique et professionnel».

Finalment, la Délégation Général à la langue française et aux langues de France, amb la col·laboració de l'Institut Ramon Llull, va presentar la taula rodona «Quelles solidarités entre langues romanes?», amb la participació de Salvador Giner, president de l'Institut d'Estudis Catalans, a més de José Luis Dicenta Ballester, secretari general d'Unió Llatina, Jean-Marie Klinken-

berg, president del Conseil de la langue française et de la politique linguistique de la Communauté française de Belgique, Carlo Ossola, professor al Collège de France, Maria Antónia Motta, professora de la Facultat de Lletres de la Universitat de Lisboa, i Marius Sala, vicepresident de l'acadèmia de la llengua romanesa.

Dins el programa d'activitats diverses de la fira, un munt d'actes culturals es van desenvolupar al petit auditori de l'estand del català com a convidat d'honor. Activitats, totes elles, sota la coordinació tècnica de l'Institut Ramon Llull, que van contribuir a difondre una imatge de cohesió territorial a l'entorn de la llengua catalana. A destacar, el recital poètic de la jove poetessa Teresa Colom, convidada pel govern d'Andorra, amb la distribució d'un opuscle en edició bilingüe d'alguns dels poemes del recull *On tot és vidre* (Lleida: Pagès editors, 2009); l'entrevista, en francès i en català, al motorista Cyril Despres, guanyador del darrer Dakar, que destacà per la defensa que l'esportista francès resident a Andorra féu de la diversitat lingüística, tot qualificant «d'acte de normalitat haver après català a Andorra»; els recitals musicals dels grups balears Projecte Mut i TIU, que van captivar els visitants; el muntatge teatral i de titelles ofert pel Municipi de l'Alguer per conèixer la història de la catalanitat de la ciutat sarda; i la cercavila de cloenda a càrrec dels Comediants, que van recórrer tots els passadissos del recinte firal d'Expolangues amb una adaptació del *Llibre de les Bèsties* de Ramon Llull.

Per l'estand del català, amb la voluntat d'aixoplugar i donar cabuda a altres institucions públiques i de la societat civil de tots els territoris de parla catalana que treballen per la llengua, hi van passar presentacions d'Escola Valenciana, amb la presentació de la «Festa per la llengua»; de l'Obra Cultural Balear, amb el «Cafè per a la llengua»; de la Bressola, la xarxa d'escoles d'immersió de la Catalunya del Nord; dels Serveis Lingüístics de l'Ajuntament de Perpinyà; de Lingua-món-Casa de les Llengües, que presentà els «programmes de gestion multilingue et travail en réseau à niveau international» i l'esforç de «sensibilisation sociale au multilinguisme et à la durabilité de la diversité linguistique à partir de cartes linguistiques interactives (*Mapes vius*)»; de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC), etc. També hi va haver diverses sessions pràctiques sobre el portal *intercat.cat* i sobre el mètode d'aprenentatge de català *parla.cat*, aquestes darreres a càrrec de professorat de llengua catalana a les universitats de París. Michel Bourret (Universitat de Montpellier) presentà el seu llibre *La Catalogne: une nation millénaire* (2009), amb la presència d'una representant de l'editorial Autrement; i Ramon Bassa (UIB) intervingué sobre «Le passage entre le catalan, le chinois et l'hindi», a partir de la presentació de materials del Servei Lingüístic de la Universitat de les Illes Balears. També s'hi presentà el centre de terminologia TERMCAT, amb descripció dels «outils en ligne pour la consultation des néologismes et des emprunts linguistiques adaptés d'autres langues (NEOLOTECA) et moteur de recherche terminologique multilingue CERCATERM»; i l'experiència del domini d'internet «.CAT», a càrrec de Vicent Partal. Finalment, la Xarxa Vives d'Universitats i el Comissionat d'Universitats i Recerca, s'ocuparen de les sessions «Rencontre étudiante» (un «dialogue avec des étudiants catalans et français dans le cadre du programme Erasmus») i «Viens étudier dans une région unique» (une «présentation commune de l'offre de formation des établissements de l'espace universitaire catalan regroupés dans le Réseau Vives d'Universités»).

Si a aquesta participació a Expolangues com a llengua convidada hi sumem les activitats que també des de l'Institut Ramon Llull es van programar a la capital parisenca aquest primer semestre de 2010, dins el programa *Éclats de culture catalane à Paris*, la imatge de normalitat de la projecció exterior de la llengua i la cultura es consolida. Amb la *Ballade Catalane*, al teatre de Bobigny; amb la música de Carles Santos; amb lectures i gastronomia (amb un Isma Prados esplèndid), a partir de les traduccions al francès d'obres de Mercè Rodoreda, Jaume Cabré i Quim Monzó i d'una selecció de poetes. També amb el *Cycle Écrivaines catalanes*, amb tertúlies en parella amb Maria Barbal i Mercè Ibarz, amb Imma Monsó i Lolita Bosch, i amb Najat El Hachmi

i Hédi Kaddour. I amb la 28a edició del *Marché de la Poésie*, al juny, amb la poesia catalana també com a convidada d'honor. En definitiva, en paraules de Josep Bargalló, director de l'Institut Ramon Llull, a *Éclats de culture catalane à París*, «aquest primer semestre del 2010, París tornarà a esdevenir, com potser no ho ha estat mai, la veritable capital exterior de la llengua i la cultura catalanes».

Andreu BOSCH I RODOREDA
Universitat de Barcelona
Àrea de Llengua i Universitats de l'Institut Ramon Llull